

Ze kunnen lullen wat ze willen, maar.. nu eerst het onderwijs uit de penarie tillen

In zijn ochtendblad las Hendrik: *In het primair onderwijs zijn er 200.000 fte's en 2 miljoen leerlingen.*

Hij was een snelle rekenaar. Dat betekende één volledige baan van 40 uur op elke 10 leerlingen. In Hendriks tijd als directeur van een school voor speciaal basisonderwijs, was dat wel anders. Altijd gedoe om elke dag voor alle klassen gekwalificeerde leerkrachten te hebben., Meer dan twintig jaar geleden al een probleem en nu zou voor elke tien leerlingen een leerkracht beschikbaar zijn, terwijl op scholen en in media steen en been werd geklaagd over het tekort aan leraren? Was hij nou gek of nam deze krant het tekort aan bevoegde leraren in de maling?

Daar ging Hendrik zijn vroegere kweekschoolmaatje over bellen.

"Jeïntje, jij hebt daar waarschijnlijk meer kijk op dan ik."

Tja de cijfers klopten wel, maar hoe kon hij nou voor de telefoon uitleggen waarom er zoveel professionals om leerlingen en leraren heen hangen die geen les geven. Er was in het regulier en speciaal basisonderwijs inderdaad voor elke tien leerlingen een volledige werkweek van 40 uur beschikbaar, één Fte, één fulltime equivalent.

"Moeilijk verhaal, Hendrik."

Voor zijn pensionering was hij deels zelf één van die 'eromheen hangers' geweest.

"Die 8 miljoen uren zijn niet allemaal contacturen. Dat weet jij net zo goed als ik, Hendrik. Op de pabo heb ik zelf ruim dertig jaar voor de helft les gegeven en de andere helft in het management en de landelijke stuurgroep opleidingen gezeten. In die 200.000 fte's zitten ook de medewerkers van schoolbegeleidings- en adviesdiensten, orthopedagogen, besturen en administratief personeel.

"Een waterhoofd, zet ze voor de klas zullen mensen zeggen die dit horen."

"Hendrik, jij hebt toch ook de akte Speciaal Onderwijs gehaald en bent toch ook ambulant hoofd van de school geworden. Jij stond toch ook alleen maar bij hoge uitzondering voor de klas om in te vallen als je het plaatje niet rond kon krijgen."

Stilte aan de andere kant.

Hij en Hendrik, en velen met hen, hadden verder gestudeerd na het behalen van de volledige onderwijsbevoegdheid. Dat maakte de kans groter dat ze daarna het lesgeven konden afwisselen met andere taken. Het beroep werd daarmee aantrekkelijker en ze kregen meer carrièreperspectief. Salariëring speelde daar destijds een rol bij, maar geen doorslaggevende. De crux van het tekort aan leraren en de inzet van onbevoegden tegenwoordig, zat dieper. Het ministerie van OCW voorspelde voor 2034 een tekort van 6000 fte's. Telefonisch kon hij Hendrik niet goed uit de doeken doen waar bijvoorbeeld de te lage instroom in lerarenopleidingen uit voortkwam? Wat de hoge uitval, de weinige zij-instromers en de concurrentie van andere sectoren veroorzaakte? Waarom toevlucht werd genomen tot verlaging van toelatingseisen voor de opleidingen, tot benoeming van onbevoegden, tot het in dienst nemen van flexleerkrachten en hoppende uitzendkrachten, hoe het privaat commercieel schaduwonderwijs kon ontstaan?

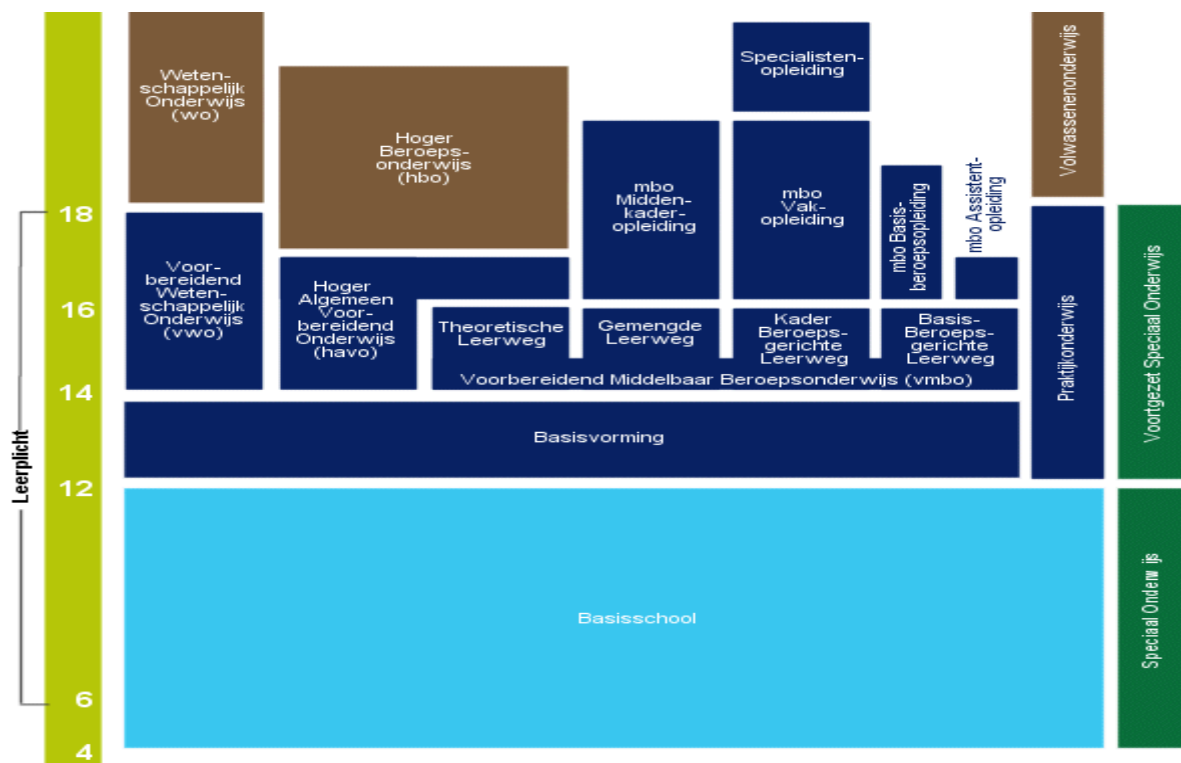
“Hendrik, je hebt voor binnenkort weer een kweekschoolreünie georganiseerd. Ik stel voor met zijn tweeën van te voren bij elkaar te gaan zitten en voor die bijeenkomst een presentatietje over je vraag in elkaar te frutselen, want de andere vijftientigpluskwekelingen zullen ook wel benieuwd zijn waar die puinzooi in hun nalatenschap vandaan komt, alhoewel wij ons daarover niet schuldig hoeven te voelen.”

Dat vond Hendrik een lumineus idee. Kreeg de reünie meteen een wat ander karakter dan het uitwisselen van foto's, herinneringen, medische updates en oubolligheden.

De twee grepen het veelkoppige monster bij de lurven. Jeïntje had wat plaatjes meegenomen. Hij legde de vijf hoofdoorzaken op tafel van de grote onrust in de samenleving over het onderwijs: het fundament aan de basis, de lumpsumbekostiging, de marktwerking, het publiek ondernemerschap en de vrijheid van schoolbesturen.

Zeer benieuwd, dacht Hendrik, als hij ons kan uitleggen dat die vijf de oorzaak zijn van het hardnekkige leraren- en bevoegdtekort, de hoge werkdruk, de afnemende leerlingprestaties niet alleen bij taal/lezen en rekenen, maar ook bij de zaak- en beeldende vakken, de kinesinne onder teams, de ondoorzichtige doorstroming naar het V.O., de digitale onrust op scholen en de rumoerige klassen.

“Hendrik, we lopen de meest voorkomende klachten langs die je hoort in de media, bij ouders en op verjaardagen. Kijk dit is ons huidige onderwijshuis. Dat laten we eerst zien.”

“Is dit het monster?”

“De vele koppen zitten zo op het eerste oog, boven het fundament. Maar vergis je niet.

Uit de basis is de kleuterschool verdwenen en je eigen geliefde speciaal onderwijs staat in de marge.”

'Weer samen naar school' had Hendrik destijds niet zijn baan gekost. Weggevaagd was het speciaal onderwijs niet, maar wel aan de zijlijn gezet.

De kleuterschool en de KLOS, Kleuter Leidster Opleiding School, hadden wel het loodje gelegd. Die hadden maar dertig jaar bestaan. Het fundament uit 1955 toen de bewaarschool kleuterschool werd en er hoogwaardige kleuteropleidingen op HBO niveau ontstonden, werd in 1985 met de wet op het basisonderwijs, onder het onderwijshuis weggehaald. Een open zenuw werd geraakt bij kleuterleidsters en Klossers, die bij sommigen gepaard ging met fantoompijn.

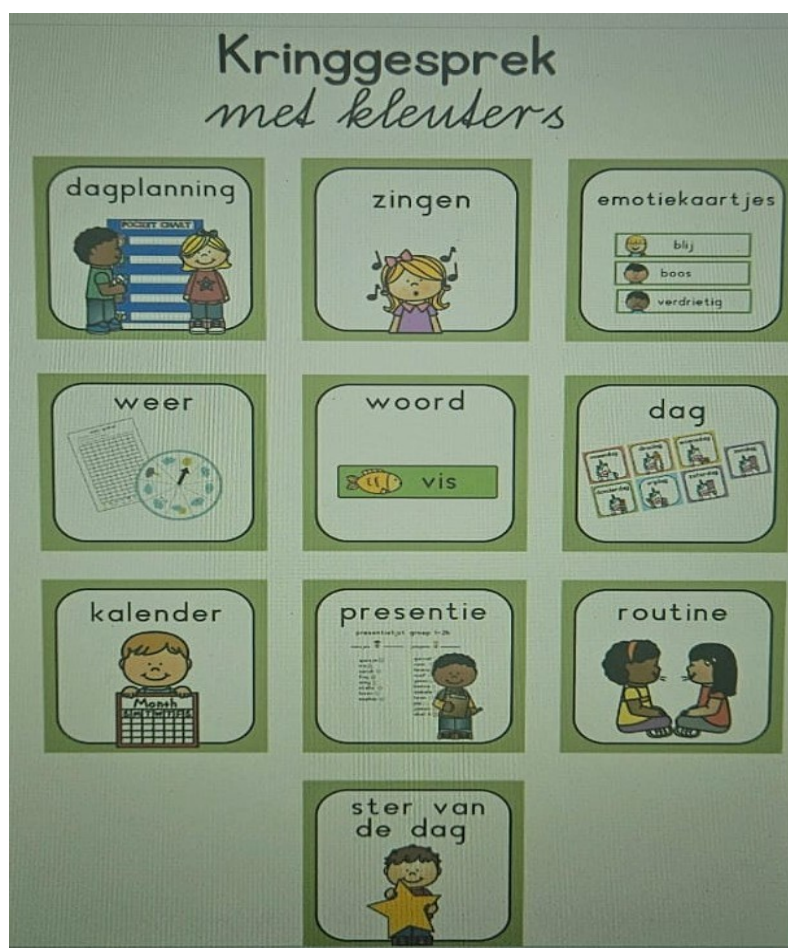
Wat zou na de amputatie blijven van het methodisch in praktijk brengen van kennis van ontwikkelingsfasen en leerkenmerken bij 4 en 5 jarigen met behulp van passend speel-leer- en ontwikkelingsmateriaal?

Zouden kleuters nog spelenderwijs deskundig begeleid worden in de bouw/constructiehoek, poppenhoek, zand-waterhoek, luisterhoek, teken-knutsel-vouwhoek, huishoek, themahoek en verkleedhoek bij de ontwikkeling van hun fijne en grove motoriek, de sociaal-emotionele, cognitieve en spraak-taalontwikkeling?

Bleef de ritmische dagindeling die kinderen, ouders en leidsters houvast gaf bij het inloopkwartiertje/verwelkoming/afscheid ouders-opa's of oma's, het kringgesprek, werken in hoeken, samen fruit eten, zingen, spelen in het speellokaal, lunchpauze, middagkring, speelwerktijd, opruimen en einde daggesprek?

Bleef kleuteronderwijs berusten op de sleutelvaardigheid: observeren?

"We laten dit plaatje zien van een gestructureerd kringgesprek zoals Claire dat tegenwoordig deelt in *Claire's classroom.com*."

Het schoot door hem heen dat bij sommige reünisten, met name bij de mannelijke, nog steeds arrogante opvattingen over kleuterleidsters leefden. Dezelfde als bij buitenstaanders die een beeld hadden van in de zon gebruinde kleuterleidsters, die fluitend en zingend hun beroep uitoefenden. Voor die categorie oudgedienden zouden ze hardop nog eens benoemen wat achter de façade van ogenschijnlijk *'niets doen'* schuil ging: de doordachte en bewuste bevordering van samen spelen, rekening houden met anderen, emoties herkennen, vriendjes worden, conflictjes oplossen, oppikken, onthouden, terughalen en gebruiken, tellen, kleuren, vormen, hoeveelheids- en ruimtelijke begrippen ontdekken, navertellen, waarom vragen stellen, luisteren, jij/jullie/u/ze/het aansprekingen gebruiken, strelen, knuffelen, zintuigen ontwikkelen als voelen, kijken/waarnemen, ruiken, proeven, zich hechten en zelfvertrouwen krijgen.

Zij zouden in her-in-nering brengen dat op de kleuterschool niet werd gedacht vanuit vakken als rekenen, taal, schrijven etc., maar vanuit ontwikkelingsgebieden. Door te spelen met de materiële werkelijkheid, medeleerlingen en om te gaan met gebeurtenissen, werd het onder woorden brengen gestimuleerd.

“Hendrik, bij de integratie van de kleuterschool en lagere school had de basisschool de overhand. Bij het ontstaan van de PABO had de KLOS weinig te vertellen, niet bij de huisvesting en evenmin bij de inrichting.”

Bij Jeïntje herleefde de sfeer van lieve vrede bewarend, conflicten vermijgend en woede opkroppend. Op de Pabo's was het grotendeels gedaan met de practica in speel/werkhoven/speelleerlokaal met one-way screens. De praktische voorbereiding op stages en de verworvenheden van de KLOS hadden het zwaar te verduren. Kleuterschoolgebouwen kregen een andere bestemming. Kleuters werden ondergebracht in de basisscholen. Het kleuteronderwijs kreeg klap na klap.

De eenzijdige verplichting voor kleuterleidsters zich bij te scholen, greep hem opnieuw bij de keel. Ook nu nog was het niet uit te leggen dat leerkrachten lager onderwijs niet bijgeschoold hoefden te worden. Alleen de Klossers waren de klos.

“Heb jij ook die IVB-cursussen gegeven?”

Die Integratie Voorbereidende Bijscholing was een teer punt.

Onder de verfoeide woensdagmiddag IVB cursussen op de pabo door P.A. docenten, kon Jeïntje zich niet uit wurmen. Als PA- docent kon hij meer leren van de kleuterleidsters, dan zij van hem. Het voelde ongemakkelijk. Pas toen de leidsters overtuigd raakten van zijn oprechte nieuwsgierigheid naar hun expertise, konden ze die plaatsen in het perspectief van lesgeven aan oudere kinderen. Een enkele nieuwe collega van de voormalige KLOS zag het aan alsof hij een dubbelspion was. Bedenklijk dat hij open stond voor het 'kamp' van de kleuteropleiding? Voelde hij echt de pijn en machteloosheid over de dreigende teloorgang van verworvenheden? Had hij iets gedaan om de weinig prudente benadering en behandeling van ex-klossers, tegen te houden? Was men hem aan de veren gekomen? Was hij niet een van de “gelukkigen” afkomstig uit de pedagogische academie? Hij was toch niet in de rouw, niet in verwarring? Luisterend, rekende Hendrik in stilte. Waren er na ruim veertig jaar nog oorspronkelijk opgeleide leidsters en docenten werkzaam of waren ze allemaal al met pensioen, vervroegd uitgetreden, arbeidsongeschikt of reeds gestorven? Emoties leefden nog wel, zag Hendrik.

“Dat klopt, man, maar wat leeft zijn ook de pogingen tegenwoordig van jongeren die de beproefde wijze van begeleiding van jonge kinderen en de achterliggende visie, levendig houden.”

In ‘*Claire’s classroom*’ bijvoorbeeld, kon je bijvoorbeeld zien hoe mede met behulp van moderne communicatiemiddelen het oorspronkelijke kleuteronderwijs opnieuw floreerde. Direct na 1985 waren er trouwens ook al uitgaven als ‘*Oren, ogen en de rest*’ van Balm & Van Hest en ‘*Help, ik krijg kleuters*’ van Ria Glaser-Overdevest. Vooral leerkrachten die zonder gedegen opleiding voor kleuterklassen kwamen te staan, maakten daar dankbaar gebruik van. Nog steeds achtte Jeïntje het gewenst op Pabo’s de specialisatie Jonge Kind in te voeren. “Het is nog steeds wenselijk, Hendrik, om jonge kinderen natuurlijk te laten overgaan van ontwikkelingsgericht naar vakkengericht onderwijs. Ook leerlingen in de groepen drie en vier zijn gediend met een begeleiding vanuit dezelfde visie en methodiek als bij kleuters.”

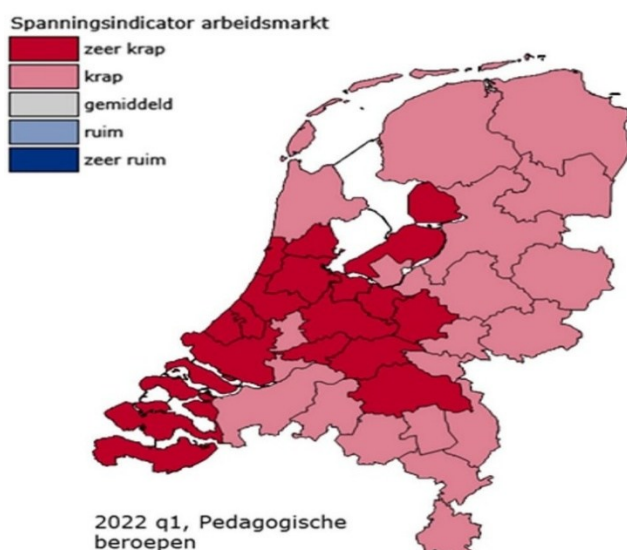
“En nu het speciaal onderwijs. Ik heb ook een plaatje meegenomen.”

Zijn hele leven had Hendrik gewerkt in het Speciaal Onderwijs. De eerste jaren na de kweekschool als leerkracht en daarna als directeur van een school voor Speciaal Basisonderwijs. “Jij, Jeïntje, was er ook een aantal jaren groepsleerkracht. Tot in Denemarken waren ze jaloers op ons. Nu functioneert het speciaal onderwijs in de marge. Met het ‘*Weer samen naar school*’ beleid” is er ook daar veel know how, kwaliteit en bevoegdheid verloren gegaan.”

De ruim tweejarige post pabo opleidingen waren weg. Deze leidden specifiek op voor Buitengewoon Lager Onderwijs (BLO), Leer-en opvoedingsmoeilijkheden (LOM), Zeer moeilijk lerende kinderen en syndroom van Down (ZMLK), Zeer moeilijk opvoedbare kinderen (ZMOK) en In hun ontwikkeling bedreigde kleuters (IOBK) en Mythyl enTyltyl. Oké, de universitaire masteropleiding ‘*Special Educational Needs*’ was er gelukkig gekomen, maar die was toch van een andere orde dan de onderscheiden extra bevoegdheden speciaal onderwijs als post HBO. Hendrik wist wat er in het ‘*rugzakje*’ zat dat veel van die leerlingen hadden meegekregen. Een soort papier aan toonder, een waardepapier. Tot 2014 kon elke individuele zorgleerling dat te gelde maken in het regulier onderwijs. Daarna ging het direct naar de samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Gingen de kinderen nu minder gebukt onder het nieuwe label, dan voorheen onder het oude? Kregen ze daar niet een stigma ingebrand voor het leven? Waren ze daar gelukkiger en meer op hun gemak? Raakten ze niet verloren in het regulier onderwijs of verstrikt in de kluwen van grote klassen? Hoe kon het anno 2026 bestaan dat het speciaal onderwijs schreeuwde om leerboeken en methodes die afgestemd waren op hun leerlingen, zodat bijvoorbeeld tieners zich niet hoefden te behelpen met materiaal dat voor kleuters was bestemd? Hoe kon het bestaan dat er kinderen met een beperking waren in Nederland die naar een speciale basisschool gingen waar onbevoegden voor de klas werden gezet in tijden van ‘nood en krapte’, groepen werden samengevoegd, bezig gehouden of naar huis gestuurd. Ouders konden hun zorgkind met het rugzakje als lokkertje, aanmelden bij een reguliere basisschool. Waren daar wel voldoende bevoegde leerkrachten? Liep hun kind daar niet de kans aan de laatste mem te komen liggen of aan geen enkele.

“Ja, ik ben cynisch, Jeïntje. Deze realiteit is wrang. Voor mij staat het rugzakje symbool voor hoe we dachten zorgkinderen te helpen door ze te laten opgaan in de volle klassen van het regulier onderwijs, waar ze bij pauzes door de gangen mee naar buiten sjokken om zich op de speelplaatsen buitengesloten te voelen.”

Alleen in het uiterste noorden op de grens van Friesland en Groningen bij Lauwersoog, wellicht met een loep beter te zien, waren de 175 inwoners ruim bedeed met leerkrachten.

De cijfers van het ministerie van OCW voor 2026 logen niet. Voor het primair onderwijs was het tekort berekend op een tekort van 5200 leraren. Voor het speciaal onderwijs werd de krapte geschat op 31% en voor het V.O. op 3800 FTE's.

Een snelle voor de hand liggende oplossing: de instroom in Pabo's bevorderen en toelatingstoetsen instellen voor kandidaten met een lagere vooropleiding dan VWO.

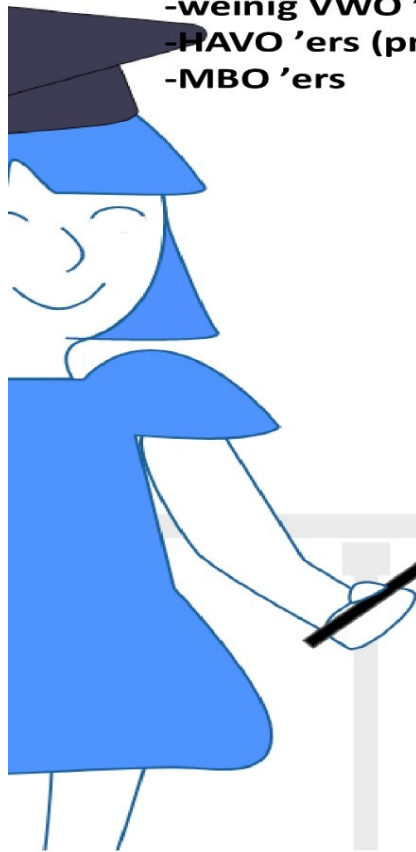
WiscAT Bijles.nl

site voor de eerstejaars PABO Re

Instroom PABO:

- weinig VWO 'ers
- HAVO 'ers (pretpakket)
- MBO 'ers

vandaar toelatingstoetsen

Wiskundige computergestuurde
adaptieve toets op niveau eindexamen
MBO of HAVO voor alle eerste jaars behalve
VWO-HBO en WO bachelor of master

24 x 7 =
Toelatingstoetsen aardrijkskunde-
geschiedenis-natuur/techniek voor HAVO
pretpakketters-MBO4 en VAVO

Versoepeling
experiment ingegaan 2024:
Toelatingstoetsen
mogen ook tijdens eerste jaar

Maar wat te doen als die niet gehaald werden? Daarvoor kwam een experiment: ook tijdens het eerste jaar nog te behalen. Als het dan nog niet was gelukt, dan was het einde verhaal.

Dergelijke studenten werden dan bovendien veel te duur. In 2025 stegen inderdaad de aanmeldingscijfers, mogelijk mede door het vooruitzicht op voortreffelijke salarissen van €4000,- tot €8300,- per maand na afstuderen.

De cijfers vertelden niet of daarmee het onderwijs weer uit de penarie werd getild.

Wat de cijfers ook niet vertelden: hoe het zover had kunnen komen?

Ze gaven evenmin structureel perspectief, laat staan oplossingen voor het ontstaan van twee soorten leerkrachten (vaste en flexibele), loonkosten, onbevoegden, commercieel schaduwwonderwijs, achteruitgang basisvaardigheden, ontbreken specialisatie onderwijs aan het jonge kind, opleidingen passend en speciaal onderwijs en de negatieve gevolgen van de lumpsumbekostiging.

Jeëntje citeerde Aleid Truyens die 14 maart 2015 in haar onderwijscolumn in de Volkskrant schreef: *'Zolang de weeffout van de autonome, door beroepsbestuurders geleide, maar geheel door de overheid betaalde onderwijsinstellingen blijft bestaan, blijven we ontsporingen houden, zoals kartelvorming, baantjescarrousel, het gretig inhuren van bevriende adviseurs, het gul diploma's uitreiken, slecht betaalde en onbevoegde leraren, steeds meer eisen aan en minder vrijheid voor de docenten en het almaar slinkende deel van het onderwijsgeld dat in de klas terecht komt. Wel de lusten van de vrije markt, maar niet de tucht.'*

Daar werd je, ruim tien jaar later, toch meer dan sikkeneurig, zo niet opstandig van. Dit speelde nog steeds.

Dit kon je niet rangschikken onder het bejaardensyndroom *'vroeger was alles beter'*.

Die lumpsum mocht dan zorgen voor beter onderwijs, zoals de PO raad 5 maart 2018 concludeerde in *'Lumpsum, vloek of zegen?'*, de Algemene Onderwijsbond riep al jaren: *"Rijkdom op de kantoren, armoede in de klas"* en de Onderwijsraad adviseerde dat er meer zicht moest komen op de *doelmatigheid van de bestedingen* en meer *verantwoording door de raden van toezicht*.

De twee oudgedienden besloten die lumpsumbekostiging dus maar eens onder de loop te nemen.

Lumpsumbekostiging betekende, wist Jeëntje, dat elke school een vast bedrag krijgt per leerling. De school betaalt hiervan personeel, materialen en onderhoud van het gebouw. Eén keer per jaar wordt het bedrag in zijn geheel uitgekeerd. Er is een materieel en een personeel deel. De school beslist hoe het geld wordt verdeeld. Vóór de invoering werd er vergoed op basis van de personeelsformatie, het aantal Fte's, en declareerden schoolbesturen hun personele uitgaven bij het ministerie. Na de invoering was niet het personeelsbestand bepalend, maar het aantal leerlingen. Geoormerkte bedragen bestonden ook niet meer. Vóór lumpsum mocht geld

bedoeld voor personeel, niet besteed worden aan bijvoorbeeld gebouwen. Dat kon na de invoering van lumpsum wel.

“Sympathieke gedachte, Jeïntje.”

Aanvankelijk vond Jeïntje dat ook. Deregulering, niet alles meer vanuit Den Haag, autonomie, zelfbeschikking, daar werd toch iedere progressieve democraat blij van. Schaalvergroting was wellicht een ander verhaal. Maar eens afwachten hoe alles zou uitpakken na de invoering in 1992 voor het hoger onderwijs, drie jaar later voor het voortgezet onderwijs en in 2006 voor het primair onderwijs. Lokaal kon men nu in elk geval de vele noden in de klas lenigen.

De PO raad voor het primair onderwijs concludeerde in 2018 dat de lumpsum zorgt voor beter onderwijs, maar ook dat scholen jaarlijks 375 miljoen euro te weinig krijgen voor bijvoorbeeld gebouwen, energievoorziening en digitalisering, de materële lumpsum. Gevolg: besturen zagen zich gedwongen een deel van de personele lumpsum in te zetten voor de materiële ten koste van fte's leraren en ondersteuners op de scholen.

Verder waren er voor de autonome bestuurders gouden tijden aangebroken: vrijheid op alle fronten, zelfbeschikking, geen geoormerkte bedragen meer, schaalvergroting, jaarlijks een zak geld afhankelijk van het aantal leerlingen/studenten.

“Aha, ik geloof dat ik begin door te krijgen, wat Aleid Truyens bewoog om haar column van 14 maart 2014 te schrijven.”

Jeïntje knikte..

Voor ogen stonden hem rapportvergaderingen: kon een vijf geen zesje worden?

Examencommissies: kon met een kleine aanpassing de scriptie niet alsnog door de beugel? Het stilzwijgende motto was: zo snel mogelijk diplomeren of tijdig vertrek van te duur wordende studenten. Je kreeg er maar één keer geld voor. Dat was binnen. Nieuwe brachten weer geld in het laadje. Elke verantwoordelijke droeg toch van harte een steentje bij aan het tot een succes maken van de nieuwe bekostigingswet: personeelskosten drukken en het aantal studenten promoten. Hoe groter de school, hoe groter deel van de taart. Van de totale lumpsum in 2025 voor het primair onderwijs van circa 14 miljard euro €7000, á €8000,- per leerling, kon je maar het beste zoveel mogelijk zien binnen te halen, anders deed je jezelf tekort. Dure nieuwe leerkrachten aannemen in vaste dienst deed je toch alleen als het absoluut niet anders kon, zeker als er alternatieven waren.

Die onstonden.

Scholen gingen verschillen in de besteding van gelden, personeelsbeleid en inrichting van onderwijs. Concurrentietechnisch interessant, want studenten kregen wat te kiezen.

Competente bestuurders hoefde je dat niet uit te leggen. De beoogde deregulering werd lokaal precies het tegenovergestelde, namelijk centralisatie, want voor bestuurders werd het financieel aantrekkelijk zoveel mogelijk scholen en leerlingen onder beheer te hebben, in de hand gewerkt door de gewenste schaalvergroting.

Waar het de spuigaten uit liep, werd dat nauwelijks zichtbaar in de verantwoording naar de overheid en inspectie.

“Hendrik, wat ik je nu ga vertellen is echt gebeurd. Jij hebt het op afstand meegemaakt en ik van dichtbij. De leiding van de Pabo werd geen directie meer genoemd, maar College van Bestuur. Och, te begrijpen, wie probeert niet op te stoten in de vaart der volkeren. Uiteraard was de hogere salarisinschaling mooi meegenomen. Maar ja, als je een keer de grens bent gepasseerd, verken je het nieuw betreden land natuurlijk nader. Onze nieuw te benoemen voorzitter van dat bestuur deed dat ook. Als secundaire arbeidsvoorwaarde achtte hij de

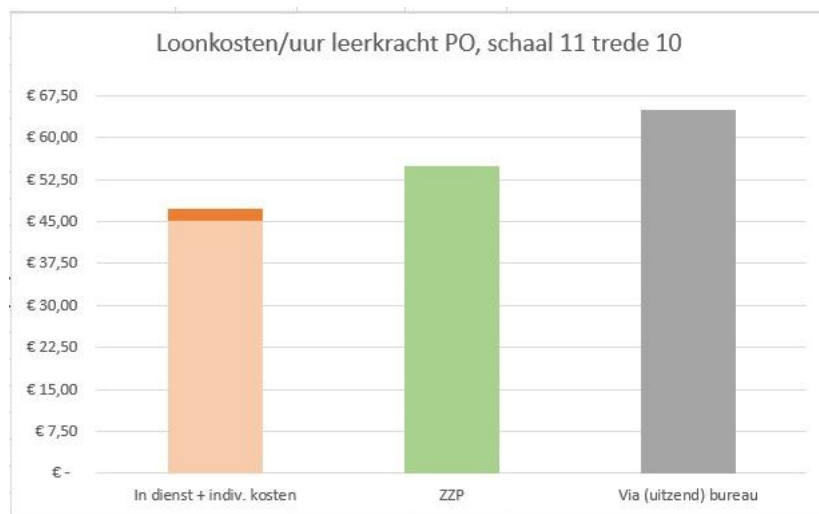
beschikbaar stelling van een dienstauto voor woon-werkverkeer wel op zijn plaats. En verdomd, Hendrik, de Raad van Bestuur schafte voor hem een Mercedes aan. Schaamrood op de kaken? Integendeel, een pedagogisch levenswijsheid zegt dat succeservaringen helpen bij het ontwikkelen van nieuwe. Dus ging 'vorkjesprikkerij' hoogtij vieren in niet de minste restaurants. De creditcard van school werd daarbij niet ontzien."

"Nee, man, je naait me een oor aan, dat kan niet waar zijn, dat geloof ik niet."

"Hendrik, met de hand op mijn hart, zo waarlijk helpe mij wie dan ook...almachtig. De nieuwe voorzitter bleef niet lang. Wat er met de Mercedes is gebeurd, weet ik niet."

"Gaan we dat de post-actieve kwekelingen ook allemaal vertellen?"

Jeîntje knikte en tikte een nieuw plaatje tevoorschijn.

"Dit is een inmiddels achterhaald loonkostenoverzicht, enerzijds door de nieuwe CAO's die de vakbonden hebben uitonderhandeld en anderzijds doordat er bij voorkeur benoemingen plaatsvonden in lagere schalen dan vóór de lumpsum."

Hendrik stond zo langzamerhand nergens meer versteld van.

Ook niet van leerkrachten die in de gaten kregen dat er onderhandelingskansen ontstonden en zich lieten inschrijven bij uitzendbureau's en de vaste en flexibele leerkracht was geboren.

Niet van de hogere loonkosten van de flexibele zzp'er, die minder binding had met de school en minder verplichtingen.

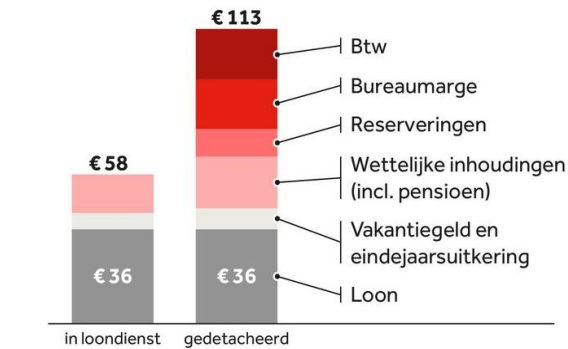
Niet van de eenzijdige verantwoordelijk van de vaste voor o.a. het leerlingenvolgsysteem, het bijwonen van vergaderingen, afleggen van huisbezoeken, terwijl de flexibele hopte van de ene naar de andere school in nood.

Niet van de scheve gezichten.

Niet dat in vijf jaar tijd het aantal flexleerkrachten was verdubbeld naar bijna drieduizend accounts, dat zo'n 2000 scholen en 400 besturen flexcontracten hadden afgesloten met bureau's en dat het nogal eens wurgcontracten waren. Op het in vaste dienst nemen van een leerkracht door de school stond een boete van €75.000 tot €100.000.

Hoger gemiddeld uurtarief ingehuurd docent

Door reserveringen, bureaumarge en btw

bron: Algemene Rekenkamer

De vrije markt deed haar werk. Van het onderhandelingsucces dat onderwijsvakbonden behaalden bij het afsluiten van hogere CAO's, profiteerden uitzendbureaus die werkgeversverantwoordelijkheid kregen en de last van werving, vervanging, bureaunkosten en wettelijke inhoudingen op zich namen.

De beproefde oplossingsstrategie, een nieuw probleem creëren, werd ook hier toegepast: het inzetten van onbevoegden. Die werden uiteraard niet in vaste dienst genomen, wel zo laag mogelijk betaald en deden minder aanslag op de personeelsbegroting. Dat ze slechts zijdelings bij de organisatie waren betrokken en makkelijk ontslagen konden worden, was mooi meegenomen.

Gevolg: in de 2^e fase van HAVO/VWO werd 55% van de wiskundelessen gegeven door niet 1^e graads bevoegden.

In de onderbouw werd 55% gegeven door geheel onbevoegden.

Die percentages zijn er in de loop van de tijd niet minder op geworden.

Volgens de Algemene Onderwijsbond heeft circa 25% van de leerlingen op HAVO/VWO nooit wiskunde gehad van bevoegde docenten. Wat leesvaardigheid betreft hoorde Nederland in 2001 nog bij de mondiale top. In 2024 stond ons landje op de voorlaatste plaats volgens de PIRLS meting. (Progress in International Reading Literacy Study).

“Tja, Hendrik, je raadt het al. Dat probleem creëerde een nieuw probleem: Commercieel schaduwonderwijs.

Particuliere bijlessen en examentrainingen zijn net zo normaal als studentpakketbezorgers en scheurende scholieren op fatbikes.

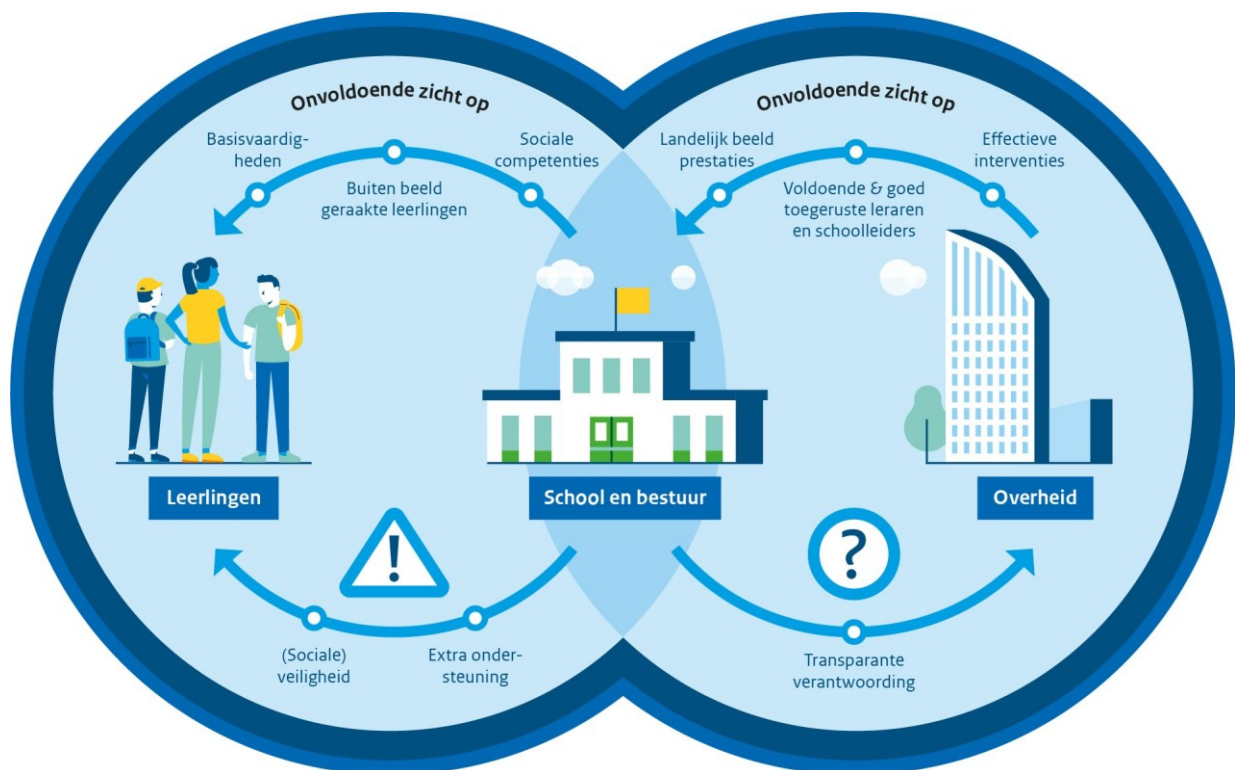
Privaat aanvullend onderwijs wordt gevolgd door 25% van de leerlingen á €400,- per maand of on-line voor ca. €30,- per uur.”

Je kon het toch niet normaal vinden, dacht Hendrik, dat het aantal particuliere scholen in enkele jaren was verdrievoudigd van 35 in 2015 tot over de 130 momenteel. Winford, ja, daar had ie wel eens van gehoord. Die spanden de kroon met scholen in Apeldoorn-Arnhem-Amsterdam-Utrecht-Rotterdam-Den Haag-Breda-Leiden en Haarlem.

Jeminee, wat moesten ouders met een smalle beurs?

Kwamen daar die voortjakkerde studenten vandaan? Heerste er daarom zoveel stress en depressiviteit onder scholieren? Was er daarom zoveel behoefte om in de weekenden 'los te gaan' met drugs, drank en kabaal? Nam daarom ChatGPT zo'n vlucht bij het schrijven van werkstukken?

Jeïntje onderbrak Hendriks gemijmer met een plaatje waarop de Onderwijsraad al deze problemen had ondergebracht.

Bron: Onderwijsraad

Getweeën bestudeerden ze de dia.

“Dit overzicht is voor mij te abstract”, merkte Hendrik na enige tijd op. Het was maar goed dat ze de problemen op een rijtje hadden gezet. Dit overzicht zou pas bruikbaar zijn voor de reünie als ze het plaatje concreet maakten en de problemen benoemden bij de pijlen waar ze thuis hoorden.

Aan de slag.

Bij de pijl “*van overheid naar school en bestuur*” kwamen het lerarentekort, de onbevoegden, het schaduwonderwijs (*voldoende en goed toegeruste leraren en schoolleiders*), specialisatie jonge kind, loonkosten en uitzendbureaus (*effectieve interventies*), basisvaardigheden (*landelijk beeld prestaties*).

Bij de pijl “*van school en bestuur naar overheid*” hoorde onvoldoende zicht op doelmatigheid bestedingen, personeelsbeleid, onderwijsinrichting en snel diplomeren (*transparante verantwoording*).

De pijlen “*van school en bestuur naar leerlingen*” hadden betrekking op rekenen, taal, techniek, IT, zaak- en beeldende vakken (*basisvaardigheden*) passend onderwijs, speciaal onderwijs (*buiten beeld geraakte leerlingen/ extra ondersteuning en veiligheid*), ontwikkelingsgebieden (*sociale competenties*)

Zo. Lekker geluld, maar pas gepoetst als de pijlen afgeschoten waren naar de beoogde doelen. Dat kon het beste in de vorm van aanbevelingen. Ze formuleerden er vijf.

In de huidige digitale wereld bestonden fantastische middelen om ze op de plaats van bestemming te krijgen. Maar de bejaarde onderwijsknakkers waren nog meer van de kranten, de radio, de televisie en de onderlinge dialoog. Die laatste mogelijkheid sprak het meeste aan en lag met het oog op de reünie, ook voor de hand. Maar ze beseften ook, dat wilde het onderwijs daadwerkelijk uit de penarie worden getild, ze hun pijlen moesten richten op degenen die aan de knoppen zaten. Rustig de tijd nemen en de kenmerkende wijsheid van ouderen koesteren, ook al werd die soms gehinderd door het besef van naderende eeuwigheid.

De twee beseften eveneens dat de vijf aanbevelingen vooral betrekking hadden op de relatie overheid-school en bestuur. Ze moesten dus bij het ministerie van OCW en de politiek zijn. Die bij uitstek, konden het lerarentekort oplossen. Niet door de toelatingseis tot Pabo's te versoepelen, maar juist door ze aan te scherpen en wiskunde niveau Havo A als toelatingseis in te voeren. Zij konden VWO abiturienten en Havisten aanspreken, zodat het beroep van leraar weer het imago en de aantrekkingskracht kreeg die het verdiende en bij de keuze voor vervolgopleiding niet meer als laatste mogelijkheid werd gezien. Zij konden bepalen dat op Pabo's slechts 1^e graads bevoegde docenten werden aangesteld. Zij konden specialisaties jonge en oudere kind vanaf het derde opleidingsjaar opleggen. Zij konden er op toezien dat in het eerste jaar eventuele 'pakketgaten' in zaak- en beeldende vakken werden gedicht. Samen met de prima salariering waren zij in staat een lerarenopleiding van de grond te tillen om U tegen te zeggen. Een volledige bevoegdheid van een dergelijke kwaliteit garandeerde dat basisvaardigheden weer op peil kwamen en Nederland weer een toppositie in zou nemen op PIRL metingen, Peil. Onderwijs en dergelijke. Zij konden de inzet van onbevoegden, schaduwonderwijs en uitzendbureaus een halt toeroepen. Zij konden de herinvoering van Post H.B.O opleidingen passend en speciaal onderwijs stimuleren.

De koers wat duidelijk.

Op de eerstvolgende reünie presenteerden Jeïntje en Hendrik hun verhaal met plaatjes en eindigden met de oproep samen op te trekken naar het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, om een petitie aan te bieden van een steeds verder slinkende groep laatsten der Mohikanen, post-actieve onderwijsmensen en in 1962 afgestudeerde kwekelingen.

De oproep kreeg overdonderende bijval. De meest fitte knakkers melden zich aan om de tocht te organiseren onder de verzekering dat het een comfortabel reisje zou worden, ook voor rolstoelers.

Op een van de eerste zonnige voorjaarsdagen trok een bedaad, maar vrolijk gehumeurd gezelschap in een VIP bus over de snelweg naar de Rijnstraat 50 in Den Haag om daar hun pamflet aan te bieden aan de staatssecretaris van OCW.

Post-actieve kwekelingen jaargang 1962
verzoeken het Ministerie van OCW

het onderwijs uit de penarie
te tillen

door op Pabo's

1. wiskunde niveau Havo A als toelatingseis in te voeren.
2. herinrichting vak- en practicalokalen mogelijk te maken.
3. specialisatie onderwijs jonge en oudere kind in te voeren.
4. 1^e graads docenten te benoemen.
5. post Pabo-opleidingen passend en speciaal onderwijs mogelijk te maken naast Universitaire master Special Educational Needs.

Een verzoek uwerzijds om nadere toelichting honoreren we graag.